

Anca-Maria RUSU

Dinspre a părea spre a fi

Scrisă la cererea lui Louis Jouvét, piesa *Cameristele* a fost publicată în 1947, an în care a obținut Prix de la Pléiade, decernat de un juriu din care făceau parte Eluard, Malraux, Paulhan, Sartre. Textul lui Jean Genet a fost montat de Jouvét la Teatrul Athénée, în același timp cu cel semnat de Jean Giraudoux, *Apollon de Bellac*, fapt ce i-a ocultat, în bună măsură, noutatea ascunsă în spatele realismului aparent. *Cameristele* constituie, de fapt, o inițiere a spectatorilor parizieni într-o inedită modalitate de a prezenta tema incertitudinii și a disperării ontologice prin parodiarea intrigii tradiționale, elemente definitorii pentru ceea ce, ulterior, s-a numit *Noul teatru*. Piesa lui Genet nu mai stârnește astăzi nici indignarea, nici scandalul provocate acum o jumătate de secol. Rămâne însă provocatoare prin jocul voit ambiguu pe care personajele îl propun spectatorului și pe care și-l propun lor însele, într-o încordată punere în discuție a problematicei identității, a fascinației transferului de personalitate, iluzoriului și crimei. Cele două cameriste, *Claire* și *Solange*, montează mereu, într-un spațiu închis, într-un timp închis în ciclicitatea repetitivității, spectacolul tragic și derizoriu al morții stăpânei, obiect al fascinației, dar

Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Iași, Sala Studio – *Cameristele* de Jean Genet. Regia: Irina Popescu Boieru. Cu: Georgeta Burdujan, Pușa Darie, Monica Bordeianu. Data premierei: 14 ianuarie 2000.

și al urii care dă sens existenței lor umile. Regizoarea Irina Popescu Boieru vede, pe bună dreptate, în textul lui Genet, mai mult decât o posibilă satiră socială, decelând în raportul stăpân-servitor, „tragedia sufletului de slugă”, supus nimicniciei și însetat de ieșirea din anonim prin jocul de-a moartea.

Tehnica teatrului în teatru, discret pusă în valoare de regie, dă intensitate suspansului dramatic și straniei frumuseți a unui limbaj deliberat îndrăzneț uneori, poartă personajele dinspre *a părea spre a fi* și înapoi, dinspre *Claire* spre *Solange* și înapoi, dinspre *Claire-Solange* și *Doamna* și înapoi. Jocul continuu dintre aparență și esență, dintre sine și celălalt goleşte personajul de propria-i realitate, îi oferă o evaziune prin imagini de oglindă răsturnată. Spectacolul ieșean propune astfel o dilatare a cazului pus în discuție, constituind, ni se pare, imaginea concretă a unei *infratragedii* ce vorbește despre tragica și adesea lașa descindere în cunoașterea de sine, în incertitudinea labirintică a ființei. Întreaga operă dramatică a lui Genet este construită, de altfel, pe adevărate sisteme de oglinzi, al căror rol este de a nega ceea ce s-a afirmat anterior, de a pulveriza realul, dându-i un sentiment de disconfort spectatorului, silit să recompună, să reaseze el însuși bucățile acestui *puzzle* neliniștitor.

Ceea ce începe ca o banală scenă între o Doamnă frivolă și o

bonă supusă, se metamorfozează treptat într-un veritabil ritual al sacralizării iluzoriului și apoi al morții. O sugerează rochiile elegante așezate pe cuiere în formă de cruce. Schimbarea identității prin rochiile-mască va eșua inevitabil în dispariția finală. Rochiile acestea, îmbrăcate sau nu de cele două cameriste, sunt tot atâtea măști, tot atâtea deghizări care le permit acestora să scape de limitele eului, să-și dizolve inhibițiile, să se defuleze. Elegantele veșminte ale *Doamnei* par să spună că „subiectul” măștii este ceea ce e necunoscut în noi, în personajul *homo ludens* care caută, trece dintr-o încarnare în alta, de la o transformare la alta, tânjind la a se demasca pentru a deveni cu adevărat el însuși.

Interpretele celor două bone, Georgeta Burdujan (*Claire*) și Pușa Darie (*Solange*) au avut de transmis toate aceste tâlcuri. Grație lor, reprezentația capătă un caracter de ceremonie, de act simbolic, expresie a necesităților profunde, organice care permit omului/personajului o depășire a datelor sale cotidiene, o proiectare simbolică a fantasmelor, a aspirațiilor iraționale, imaginare. Prin ritualul pe care îl trăiesc iar și iar, al morții stăpânei lor, *Claire* și *Solange*, așa cum le-au întrerupt cele două actrițe, încearcă să destrame obsesia exilului la care sunt supuse, să se sustragă unei realități pe care o resimt ca ostilă și să o domine. În ceremonia

pe care o oficiază în absența *Doamnei*, am deslușit semnul rupturii cu lumea, al efortului pe care inconștientul uman îl face pentru a transcende realitatea, lumea obiectelor „care trădează”. Georgeta Burdujan întrupează, cu o siguranță remarcabilă, o *Claire* când fragilă, când puternică, și maiestuoasă și servilă, când scilpitoare ca Doamnă, când obosită ca servantă, probând calități de actriță de forță, dar și de nuanță, într-o partitură dificilă, cu multe

convulsii „existențiale”. O completează excelent Pușa Darie, în rolul *Solange*, cu priviri aparent fixe și seci, dar bine dozate de ură ori de supunere, prin gestul calculat, fraza ezitantă sau impetuoasă, spusă cu o voce stinsă ori puternică, perfect controlată, calități mai mult ghicite până acum și care ar merita o atenție sporită din partea regizorilor care lucrează cu trupa ieșeană. Apariție elegantă, pendulând cu grație între compasiune și ironie, Monica

Bordeianu, în rolul *Doamnei*, confirmă fascinația ambiguă pe care personajul său o exercită asupra celor două cameriste care îi împrumută rochiile, limbajul, gândurile, dar și moartea. Spectacolul semnat de Irina Popescu Boieru este o izbutită punere în valoare a unui text incitant despre existență, despre așteptarea unui eveniment care să o justifice, este o propunere teatrală în care actorul redevine nucleul actului scenic.

Roxana CROITORU

Reflectoare pe un con de umbră

Există actori care intră, pentru o stagiune sau mai multe, într-un con de umbră, și al căror tumult artistic simte nevoia și merită să se manifeste. Cred că așa ia naștere inițiativa individuală. Am fost plăcut surprinsă să fiu invitată, cu puțin timp înainte de sărbătorile Crăciunului, la *one-woman show*-ul actriței Ileana Negru, cu *Clitemnestra sau crima* de Marguerite Yourcenar. Textul l-a descoperit într-o antologie a scriitorilor secolului XX, iar spectacolul s-a născut, așa cum singură mărturisește: „N-am să spun ce înseamnă meseria de actor pentru mine, nici ce uluitor și fascinant e să te întâlnești cu oameni, personaje și cu tine însuși. Am să vă spun că am lucrat la acest spectacol dintr-o nevoie totală de a iubi.” A reușit să cointereneze Academia de

Academia de Muzică „Gh. Dima” din Cluj, Fundația Cultural Artistică „Inaro Premiera”, Grup Transilvae, Grupul de asigurări AS – *Clitemnestra sau crima* de Marguerite Yourcenar. Regia artistică: Ina Hudea. Scenografia: Edmond Kreibik. Muzica: A. Dvorak și L. De los Cobos Almaraz. Coloana sonoră: Soos Attila. Cu: Ileana Negru, de la Teatrul Național din Cluj-Napoca (*Clitemnestra*).

Muzică „Gh. Dima” din Cluj-Napoca, Fundația Cultural Artistică „Inaro Premiera”, câțiva sponsori și ne-a oferit un eveniment.

Pe mica scenă a Academiei de Muzică, într-o scenografie simplă și sobră dar foarte sugestivă – două panouri dreptunghiulare albe, suspendate, ce ar putea sugera patul *Clitemnestrei* și cel al lui *Agamemnon* – regina înălțuită își deapănă povestea. Povestea reginei ucigașe e construită de celebra scriitoare într-o perfectă interferență a anticei legende cu elemente ale culturii moderne. Marguerite Yourcenar relevă și impune o femeie cu întreaga gamă de calități și defecte umane. O *Clitemnestra* tânără, gingașă, îndrăgostită de soțul-zeu *Agamemnon*, apoi o soție abandonată care așteaptă cu răbdare întoarcerea „zeului”,

ca în final să devină crudă și nemiloasă față de cel care a umilit-o și înșelat-o.

Ileana Negru își asumă identitatea *Clitemnestrei*. Se apără și se motivează în fața judecății zeilor și a ei însăși. Dăruită cu un fior tragic ce electrizează sala, dublat de o voce frumos timbrată și o dicție impecabilă, și nu mai puțin cu fantezie în plastica mișcării, timp de o oră, actrița Ileana Negru ne-a dus spre culmile și la limitele condiției umane.

Ușoara scădere a spectacolului e de ordin tehnic. Fragmentele din muzica lui A. Dvorak și L. De los Cobos Almaraz, altfel bine alese, copleșesc în anumite momente prin intensitate, distrăgând atenția spectatorului. Sub impresia euforiei acestui spectacol îmi imaginez astfel de evenimente oferite și la Cluj, la café, cum e „Green Horse” la București...